

The Didactics of Audiovisual Translation

Díaz-Cintas, J. (Ed.). The Netherlands: John Benjamin, 2008.
First Edition, 263 Pages.

مسعود خوش‌سلیقه^۱ و سعید عامری^۲

در این مقاله به معرفی و بررسی کتاب آموزش ترجمه چندرسانه‌ای از دیاسینتاس می‌پردازیم. این کتاب شامل چهارده عنوان مقاله از پژوهشگران برجسته حوزه ترجمه چندرسانه‌ای در سه بخش مجزا است. کتاب در سال ۲۰۰۸ و از انتشارات جان بنجامینز (آمستردام، هلند) به چاپ رسیده است و پرفسور خوان دیاسینتاس از دانشگاه کالج لندن وظیفه ویراستاری و داوری مقالات مجموعه را بر عهده داشته است. کتاب به مباحث آموزش انواع ترجمه‌های چندرسانه‌ای مانند دوبله، زیرنویس و غیره می‌پردازد در واقع این کتاب اولین مجموعه مقالاتی است که به مباحث آموزش ترجمه چندرسانه‌ای می‌پردازد. بدین ترتیب، در این مقاله پس از ارائه مقدمه بر ترجمه چندرسانه‌ای در مطالعات ترجمه و معرفی کلی اثر به خلاصه و مرور هر فصل می‌پردازیم و در هر فصل امتیازات و کاستی‌های آن را متذکر می‌شویم.

مقدمه

ترجمه چندرسانه‌ای^۳ در ابتدا در مطالعات ترجمه مورد کم‌توجهی قرار گرفت (دیاسینتاس و ریمایل، ۲۰۰۷) هم‌اکنون ترجمه چند رسانه به لطف مقالات، کتاب‌ها و همایش‌های بین‌المللی متعدد برای خود رشته مجزایی شده است (دیاسینتاس^۴، ماتامالا^۵ و نوس^۶، ۲۰۱۰). ترجمه چندرسانه‌ای به سرعتی در مطالعات ترجمه رشد کرد که هیچ ترجمه دیگری با این سرعت به

۱. نویسنده مسئول: دانشیار مطالعات ترجمه، دانشگاه فردوسی مشهد، khoshsaligheh@um.ac.ir

۲. کارشناسی ارشد مترجمی انگلیسی، دانشگاه فردوسی مشهد

3. Audiovisual Translation

4. Díaz-Cintas

5. Matamala

6. Neves

چنین پیشرفتی و توسعه‌ای دست نیافت (اورو^۱، ۲۰۰۹؛ گامبییه^۲، ۲۰۱۳؛ پرزگونزالز^۳، ۲۰۱۴). دلیل این پیشرفت را باید در تولید روزافزون مواد چندرسانه‌ای جستجو کرد به طوری که بمب مواد چندرسانه‌ای در قرن اخیر ترکیده است و شیوه‌های جدید ترجمه چندرسانه‌ای، نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای جدید، وسایل جدید کامپیوتری همگی ترجمه چندرسانه‌ای را متحول کرده‌اند (چاومه^۴، ۲۰۱۳). به عقیده دیاسینتاس (۲۰۱۳) اگر بگوییم که چشم‌انداز ارتباطات امروزی همگی وابسته به فناوری ترجمه چندرسانه‌ای است واقعاً کسی تعجب نخواهد کرد و مواد اولیه هر ارتباط تولید، توزیع و مصرف اطلاعات میان افراد است که به زبان‌های مختلفی صحبت می‌کنند، پس ترجمه نقش به سزایی در ارتباطات جهانی ایفا کرده است. ترجمه چندرسانه‌ای که در ابتدا با ظهور فیلم‌های بی‌صدا^۵ به صورت زیرنویس در دهه ۱۹۲۰ ظهور کرد (گامبییه، ۲۰۱۳؛ هیلمن^۶، ۲۰۱۱؛ پرزگونزالز، ۲۰۰۹) هم‌اکنون به عقیده بارتولم هرناندز^۷ و مندیلوسه کابرا^۸ (۲۰۰۷) با هفده نوع ترجمه چندرسانه‌ای روبه‌رو هستیم در حالی که به عقیده بسیاری از مردم ترجمه چندرسانه‌ای محدود به دوبله^۹ و زیرنویس^{۱۰} است (گامبییه، ۲۰۰۳). البته ترجمه چندرسانه‌ای دیگر تنها در دست حرفه‌ای‌های این رشته نیست و مترجمان غیرحرفه‌ای که عموماً علاقه‌مندان به مواد چندرسانه‌ای هستند نیز دست به ترجمه و تولید مواد چندرسانه‌ای زده‌اند (گامبییه، ۲۰۱۴؛ نورد، خوش‌سلیقه و عامری، ۲۰۱۵؛ پرزگونزالز ۲۰۱۲ و ۲۰۰۷) که خود حوزه‌ای جدید برای تحقیق و پژوهش در اطلاعات چندرسانه‌ای باز کرده است.

معرفی کلی اثر

این کتاب در راستای ارائه شیوه‌های نوین برای تدریس ترجمه چندرسانه‌ای در سطوح دانشگاهی نگارش یافته است. کتاب به چهار فصل تقسیم شده است که هر فصل مجموعه‌ای از مقالات

-
1. Orero
 2. Gambier
 3. Pérez-González
 4. Chaume
 5. Silent movies
 6. Hillman
 7. Bartolomé Hernández
 8. Mendiluce Cabrera
 9. Dubbing
 10. Subtitling

پژوهشگران رشته ترجمه چندرسانه‌ای است. فصل اول با سه مقاله به عنوان «متون چندرسانه‌ای و ویژگی‌های آنها»، «سناریونویسی و ترجمه سناریو» و «سناریونویسی، زبان سناریو: زیرنویس گذاران چه باید بدانند؟» شروع می‌شود. در این فصل بیشتر به معرفی محتوای مواد چندرسانه‌ای و نحوه ترجمه آنها پرداخته می‌شود.

در فصل دوم با هفت مقاله به شیوه‌های عملی تدریس دوبله، زیرنویس، صدای شاهد^۱ و بومی‌سازی بازی‌های رایانه‌ای^۲ پرداخته می‌شود و عموماً بر پایه تجربه تدریس اساتید مطرح ترجمه چندرسانه‌ای در دانشگاه‌های اروپا است. فصل سوم با دو مقاله به تدریس زیرنویس برای افراد ناشنوا^۳ و توصیف شنیداری^۴ برای افراد نابینا می‌پردازد. و در نهایت فصل چهارم با سه مقاله به کاربرد ترجمه چندرسانه‌ای در آموزش زبان‌های خارجی می‌پردازد. هر چند این فصل عملاً برای این کتاب مناسب نیست چرا که خواننده انتظار دارد که شیوه‌ها و فن‌های آموزش ترجمه چندرسانه‌ای را فراگیرد.

مقدمه گردآورنده: در مقدمه آقای دیاسینتاس به این نکته اشاره دارد که تا چند سال پیش تحقیقات در حوزه ترجمه چندرسانه‌ای بسیار کم بود اما هم‌اکنون ترجمه چندرسانه‌ای به یکی از قدرتمندترین حوزه‌های تحقیقاتی در مطالعات ترجمه تبدیل شده و جای خود را در مطالعات ترجمه به خوبی باز کرده است، و امروزه مردم زیادی با ترجمه چندرسانه‌ای درگیر هستند در نتیجه حوزه‌های تحقیقاتی و آموزش این حوزه را باید گسترش داد. وی ادامه می‌دهد که جایگاه ترجمه در برنامه‌های آموزشی نامشخص بوده و همیشه جزئی از برنامه آموزش زبان‌های خارجی بود به طوری که دانش افراد را نسبت به آن زبان با ترجمه می‌سنجیدند. اما با رویکردهای جدید آموزشی مثل شیوه‌های ارتباطی استفاده از زبان مادری و ترجمه در کلاس‌های آموزش زبان‌های خارجی ممنوع گردید. اما ترجمه دیگر ابزار آموزشی نیست بلکه خود رشته‌ای شده است که باید آن را آموزش داد تا مترجمان حرفه‌ای را تربیت کنیم. اما آقای دیاز سینتاس معتقد است اگرچه کارهای بسیاری برای آموزش ترجمه انجام شده و مقالات و کتب بسیاری نیز تألیف گردیده است اما به آموزش ترجمه چندرسانه‌ای توجه شایانی نشده است که نیازمند توجه بیشتری است.

-
1. Voice-over
 2. Video game localization
 3. Subtitling for the d/Deaf and the hard-of-hearing
 4. Audio description

آموزش ترجمه چندرسانه‌ای مخصوصاً دوبله و زیرنویس تقریباً در چند دهه اخیر محدود به برنامه درسی چند دانشگاه بوده است، اما هم‌اکنون واحدهای درسی ترجمه چندرسانه‌ای چه به صورت اجباری و چه اختیاری در سطوح کارشناسی تدریس می‌گردد و چندین برنامه کارشناسی ارشد در اروپا روی این حوزه تمرکز کرده‌اند و دانشجویان تحصیلات تکمیلی بسیاری رساله ارشد یا دکتری خود را در حوزه ترجمه چندرسانه‌ای دفاع می‌کنند.

وی فناوری را یکی از مشکلات در سر راه آموزش ترجمه چندرسانه‌ای می‌داند. چون ترجمه چندرسانه‌ای مخصوصاً زیرنویس با فناوری رابطه تنگاتنگی دارند. مشکل دقیقاً اینجاست که دانشجویان باید با نرم‌افزارهای زیرنویس و دوبله گذاری آشنا گردند که در صنعت و بازار کار نیز همین نرم‌افزارها استفاده می‌گردد اما خرید این نرم‌افزارها هزینه‌های گزافی را بر دوش دانشگاه‌ها خواهد گذاشت و همچنین به دلیل پیشرفت سریع فناوری، تجهیزات برای آموزش ترجمه چندرسانه‌ای باید همیشه بروز و جدید باشند.

اولین دوره آموزشی ترجمه چندرسانه‌ای در اواخر دهه ۹۰ شروع شد و تجهیزات دانشگاهی محدود به یک رایانه، دستگاه پخش دی‌وی‌دی و تلویزیون بود. اما این شیوه زود منسوخ شد و رایانه‌ها مجهز به نرم‌افزارهای زیرنویس گذاری شدند. «انستیتو سوپریور دِ ترادوکتور اِ دِترپرت»^۱ در بروکسل و دانشگاه اوتوناما دِ بارسلونا^۲ در بارسلونا نرم‌افزارهای زیرنویس گذاری با اهداف آموزش برای خود طراحی کردند. اما دانشگاه اوتوناما دِ بارسلونا قدم فراتر می‌گذارد و برنامه‌های را برای آموزش دوبله و صدای شاهد (ترجمه فیلم‌های مستند) مدون می‌کند. البته نرم‌افزارهای که آنها طراحی کردند در سطح حرفه‌ای نبوده و اهداف آموزش داشتند چون ارزان‌تر و کار با آنها ساده‌تر بود و دانشجویان وقت بیشتر را صرف آموزش مهارت‌های زبانی و ترجمه می‌کنند.

در ادامه آقای دیاسینتاس اطلاعاتی را در باب گسترش دامنه ترجمه چندرسانه‌ای و ظهور پدیده‌های جدیدی مثل زیرنویس برای افراد ناشنوا و توصیف شنیداری (ترجمه چندرسانه‌ای برای افراد نابینا) را متذکر می‌شود و توجه می‌کند که این شیوه‌های خاص ترجمه هم‌اکنون در مطالعات ترجمه پذیرفته شده‌اند و نیازمند به گنجاندن در برنامه درسی آموزش ترجمه و مترجم دارد.

در ادامه هم به مبحث تدریس چندرسانه‌ای و تاریخچه آن می‌پردازد. به عقیده وی تدریس

-
1. Institut Supérieur de Traducteurs et d'Interprètes
 2. Universitat Autònoma de Barcelona

در این حوزه به اواخر دهه ۸۰ و اوایل دهه ۹۰ میلادی بر می‌گردد که به عقیده گوتلیب^۱ (۱۹۹۲: ۱۶۱) دانشگاه فرانسوی دو لیل^۲ اولین دانشگاهی بود که در اواخر دهه ۹۰ دروسی را در باب دوبله و زیرنویس ارائه کرد و در سال ۱۹۹۰-۱۹۹۱ دانشگاه کپنهاگ^۳ در دانمارک هم به تدریس زیرنویس پرداخت.

فصل اول (متون چندرسانه‌ای و ویژگی‌های آنها): در این فصل پاتریک زبالیباسکو^۴ به توضیح و تعریف متون چندرسانه‌ای می‌پردازد و خواننده را با ویژگی‌های خاص متون چندرسانه‌ای کاملاً آشنا می‌کند. در ابتدا از مطالعات ترجمه گله می‌کند که در طرح هولمز به ویژگی‌های متون چندرسانه‌ای اشاره‌ای نشده است و در تقسیم‌بندی متون در ترجمه (احتمالاً به تقسیم‌بندی رایس، ۱۹۷۷ اشاره می‌کند) ترجمه چندرسانه‌ای هیچ جایی ندارد چون به عقیده وی متون چندرسانه‌ای صرفاً متون ادبی نیستند در عین حال جزو متون غیرادبی هم جای نمی‌گیرد. البته باید این نکته را اشاره کنیم که در تقسیم‌بندی رایس^۵ (۱۹۷۷، به نقل از ماندی^۶، ۲۰۱۲) اشاره‌ای گذرا به متون چندرسانه‌ای شده است چون وی متون چهارم را چندرسانه‌ای می‌نامد و از واژه فیلم و تبلیغات صوتی و تصویری اسم می‌برد. در تقسیم‌بندی اسنل هورنبی^۷ (۱۹۹۵) نیز از واژه فیلم استفاده شده است هرچند آن را در زمره متون ادبی جای می‌دهد.

در تعریف متون چندرسانه‌ای وی با برشمردن ویژگی‌های این متون به این نتیجه می‌رسد که این متون دارای چهار مؤلفه اصلی: مؤلفه صوتی، مؤلفه تصویری، مؤلفه زبانی و مؤلفه غیرزبانی هستند.

مؤلفه صوتی	مؤلفه تصویری	
واژگانی که شنیده می‌شود	واژگانی که دیده می‌شوند	مؤلفه زبانی
موسیقی و دیگر جلوه‌های صوتی	تصاویر و عکاسی	مؤلفه غیرزبانی

-
1. Gottlieb
 2. French Université de Lille
 3. Copenhagen
 4. Patrick Zabalbeascoa
 5. Reiss
 6. Munday
 7. Snell-Hornby

وی در مشخص کردن مؤلفه‌های متون چندرسانه‌ای به درستی عمل می‌کند و توجه کارآموزان ترجمه را به این موضوع جلب می‌کند که ترجمه‌های چندرسانه‌ای از نوع محدود هستند و برخلاف متون ادبی محدود به کلمات نیست هرچند وی از استفاده از واژه ترجمه محدود اجتناب می‌کند چون معتقد است که معنای منفی را تداعی می‌کند. در ادامه وی هر مؤلفه را کامل و بدون کم و کاستی تعریف می‌کند و آن را با مثال‌هایی روشن می‌کند. در ادامه وی بر اساس نشانه‌ها، کدها و کانال‌های ارتباطی بیست‌وشش نوع متن چندرسانه‌ای شناسایی می‌کند و آنها را در چهار گروه اصلی قرار می‌دهد و آنها را با مثال روشن می‌کند. البته وی دسته‌بندی (A) و (E) را از زمره متون چندرسانه‌ای خارج می‌کند چون معتقد است که متون چندرسانه‌ای باید ترکیبی از صدا و تصویر باشند در حالی که دسته‌بندی (A) صرفاً صوتی و (E) صرفاً تصویری است. این در حالی که به عقیده بعضی از نظریه‌پردازان مطرح مطالعات ترجمه چندرسانه‌ای ترجمه در رادیو (دسته‌بندی A) در زمره متون چندرسانه‌ای قرار دارد و شیوه صدای شاهد برای ترجمه آن به کار می‌رود (فرانکو، ماتامالا و اررو، ۲۰۱۰؛ اررو، ۲۰۰۴). در نهایت وی سه تقسیم‌بندی کلی برای متون چندرسانه‌ای ترسیم می‌کند که در آن وی معتقد است که یک متن چندرسانه‌ای باید ترکیبی از همه مؤلفه‌های صوتی، تصویری، زبانی و غیرزبانی باشد. یا در بعضی موارد می‌تواند ترکیبی از مؤلفه صوتی و زبانی (مثل فیلم در مورد زندگی‌نامه‌ها) و یا ترکیبی از مؤلفه تصویری و غیرزبانی (مثل فیلم‌های مستند) باشد. در ادامه وی به تفسیر رابطه بین مؤلفه‌های متون چندرسانه‌ای می‌پردازد روابطی که می‌تواند مکمل، زائد، متناقض، بی‌ربط، تفکیک‌پذیر ویژگی‌های زیباشناختی باشد. با خواندن این مقاله دانشجویان می‌توانند با مبانی متون چندرسانه‌ای آشنا شوند و درک خواهند کرد که ترجمه این نوع متون با مشکلاتی همراه است چون متون ساده‌ای نیستند چون صرفاً شنیداری یا دیداری باشند بلکه ترکیبی از این دو منبع اطلاعاتی هستند.

فصل دوم (سناریونویسی و ترجمه سناریو): در این مقاله پاتریک کاتریس^۱ به همراه ایو گامبیه^۲ به بررسی سناریونویسی و ترجمه سناریوی فیلم و سریال‌های تلویزیونی می‌پردازند. نویسندگان مقاله را با تعریف گفت‌وگونویسی مقاله را آغاز می‌کنند که به در واقع نوعی داستان‌نویسی است. در ادامه به توضیح بیشتر در باب سناریونویسی و مراحل آن می‌پردازند و

1. Patrick Cattrysse
2. Yves Gambier

معتقدند که ترجمه ممکن است در هر مرحله از سناریونویسی شروع شود. با ارائه توضیحاتی در مورد شروع ترجمه در هر مرحله از سناریونویسی و تفاوت آن در مرحله ترجمه نسخه پایانی سناریو (نسخه‌ای که بعد از ضبط فیلم منتشر می‌گردد) مقاله را به سمت ارائه شیوه‌های سناریونویسی می‌برند چون به نظر نویسندگان مترجم فیلم‌نامه باید مهارت‌های بسیاری در باب سناریونویسی بداند تا بتواند ترجمه مناسب و معقولی ارائه دهد که بیشتر شیوه‌های روایت‌گری و نقل‌قول هستند. اما این شیوه‌ها منحصرراً از زاویه منابع روایت‌گری بیان می‌گردند و نویسندگان مقاله کمتر به بعد ترجمه آن می‌پردازند انگار که مترجم باید بتواند یک سناریو بنویسد! اما در قسمت‌هایی کاتریس و گامبیه به ترجمه گفت‌وگوهای سناریو می‌پردازند، اما همانند شیوه قبل به شرح و تفصیل گفت‌گو نویسی از زاویه منابع روایت‌گری می‌پردازند. در حالت کلی این مقاله بعد از ترجمه کمتر وارد شده است و موقعیتی را در نظر می‌گیرد که مترجم ممکن است به سناریونویسی بپردازد و برای نویسندگان هم این سؤال پیش می‌آید که «مترجمان سناریو باید سناریونویسانی باشند که ترجمه می‌دانند یا مترجمانی که می‌دانند چگونه سناریو بنویسند» (ص. ۵۵). اما این سؤال واقعاً گنگ است چون دقیقاً مشخص نیست که نقش مترجم ترجمه است یا نگارش سناریو؟ به نظر می‌آید که نویسندگان مقاله بر سناریونویسی تأکید دارند چون تمامی مطالب نظری که در فصل ارائه کردند از زاویه روایت‌گری بود و بسیار کمتر به مسائل ترجمه آن پرداختند، البته این نکته را نباید فراموش کرد که دانستن بنیان‌ها و تمامی مراحل سناریونویسی کمک بسیاری در مرحله ترجمه می‌کند.

فصل سوم (سناریونویسی، زبان سناریو: زیرنویس‌گذاران چه باید بدانند؟): در این مقاله آنیل ریمایل^۱ مشابه مقاله قبل به مبحث سناریونویسی اما برای زیرنویس‌گذاران می‌پردازد. در ابتدا ریمایل سناریونویسی را به دو دسته ویرچوآل و فیزیکال تقسیم می‌کند که دسته ویرچوآل محتوای صوتی و تصویری را نیز تفسیر می‌کند اما در فیزیکال فقط متن تفسیر می‌شود. وی به کارآموزان زیرنویس‌گذاری گوشزد می‌کند که همیشه سناریو را با فیلم بررسی کنند چون ممکن است در سناریو بعضی صحنه‌ها جابه‌جا، حذف یا تغییر کرده باشد. وی به سودمندی وجود سناریوها اشاره می‌کند که به خوبی می‌توانند به زیرنویس‌گذاران کمک کنند تا به جای تمرکز بر قدرت شنیداری به نحوه تقسیم‌بندی زیرنویس‌ها و مشخص کردن زمان دقیق زیرنویس‌ها تمرکز

کنند و در بعضی سناریوها عناصر فرهنگی ممکن است توضیح داده شده باشد که فرایند ترجمه را آسان‌تر می‌کند. در ادامه وی با آوردن مثالی از فیلم *زیبایی آمریکایی* صحنه‌ای از فیلم را کاملاً توضیح می‌دهد. مثلاً در صحنه‌ای که یک جمله فقط حالت اطلاعاتی دارد می‌تواند به صورت یک واحد و یک خط در زیرنویس بیاید در حالی که ادامه یک سؤال و جواب مطرح می‌گردد اما در اینجا هر دو جمله باید به صورت یک واحد در دو خط پشت سر هم زیرنویس شود. پس توجه به عناصر تصویری و صوتی در فیلم در کنار وجود سناریو می‌تواند به مترجم کمک بسیاری بکند. در ادامه وی به شیوه‌های ترجمه مصاحبه‌های فی‌البداهه می‌پردازد. وی معتقد است که زبان مصاحبه به زبان و نحوه بیان روزمره بیشتر نزدیک است این در حالی است که گفتگوهای فیلم به زبان و نحوه بیان روزمره تقریباً نزدیک نیستند. از جمله تفاوت‌های دیگری که وی بین این دو مقوله متذکر می‌شود هماهنگی بسیار کم بین صحبت‌های مصاحبه شوند و تصاویری که هم‌زمان نشان داده می‌شود یعنی رابطه کاملاً مستقیمی بین کلام و تصویر وجود ندارد این در حالی است که در فیلم بین صحبت‌های شخصیت‌ها و محیط اطراف رابطه مستقیمی وجود دارد. این بدان معناست که زیرنویس‌گذاران باید این نکته را مدنظر داشته باشند که اطلاعات بیشتری در زیرنویس قرار می‌گیرد و در نتیجه نیاز به تصریح خواهد بود چون محیط اطراف (تصاویر) به درک بیشتر گفتگو کمک نخواهد کرد. در انتهای مقاله وی مبحث ایدئولوژی و تفسیرهای متفاوت را وسط می‌کشد و معتقد است که ترجمه ممکن تحت تأثیر ایدئولوژی مترجم قرار گیرد در نتیجه دچار تحریف شود و زیرنویس‌گذاران باید این موضوع را مدنظر داشته باشند. در حالت کلی در این مقاله ریمایل به نقش سناریوها در ترجمه و زیرنویس‌گذاری اشاره می‌کند. تحلیل سناریوها در کلاس‌های درسی قبل از فرایند اصلی ترجمه و زیرنویس‌گذاری بسیار مفید است هرچند به عقیده وی زیرنویس‌گذاری حرفه‌ای خیلی کم با سناریوها کار می‌کنند.

فصل چهارم (آموزش مترجم زیرنویس‌گذار در برنامه آموزش حرفه‌های زبانی): در این مقاله جان لویس کروگر^۱ به مباحث نظری و عملی زیرنویس‌گذاری می‌پردازد چون معتقد است هم‌اکنون در جهان چهارچوب بیشتر درس‌های دانشگاهی به سمت عملی بودن رفته‌اند تا اینکه نظریه محض باشند. وی در نقل‌قولی که از اسپونهلز^۲ (۲۰۰۴) می‌دهد بیان می‌کند که نسبت نظریه به عمل باید ۲۵ به ۷۵ باشد یعنی سهم عمده مباحث درسی را عمل ترجمه باید تشکیل

-
1. Jan-Louis Kruger
 2. Sponholz

دهد. در این فصل کروگر به معرفی مهم‌ترین اجزای تشکیل دهنده یک درس آموزشی برای تدریس زیرنویس گذاری در دانشگاه‌ها می‌پردازد. در ادامه کروگر به ارائه نقل‌قول‌هایی از پژوهشگران برجسته مطالعات ترجمه همچون پیم، کیارلی و گوداک درباره تدریس ترجمه می‌پردازد، و در ادامه دوباره به ارائه نقل‌قول‌های در باب اینکه مترجمان در حال تدریس در پایان درس چه مهارت‌هایی را باید کسب کنند اما دقیقاً مشخص نمی‌کند که آیا این موارد در مورد ترجمه چندرسانه‌ای هم صدق می‌کند چون وی از بعد ترجمه در حالت کلی وارد شده است. اما بیان می‌کند که برای زیرنویس گذاری مناسب هستند مخصوصاً مهارت ویرایش، تصحیح اشتباهات ترجمه و دقت در انتخاب کلمات مناسب. مهارت مهم‌تری که وی اشاره می‌کند کارآموزی است یعنی کلاس‌های درس باید به گونه‌ای حرفه‌ای انجام گیرد که شامل وجود مشتری، ترجمه و مترجم باشد و ارزیابی دانشجویان هم بر اساس نظرات مشتریان از کار ترجمه‌ای انجام می‌گیرد. با این مهارت دانشجویان علاوه بر یادگیری مهارت‌های ترجمه‌ای با مهارت‌های بازاریابی و ارتباط با مشتری نیز آشنا می‌شوند. مهارت بعدی از نظر وی یادگیری مهارت‌های فناوری و آشنایی با نرم‌افزارهای کاربردی است. وی معتقد است که مؤسسات باید مهارت‌های را به دانشجویان آموزش دهند که در بازار کار حرفه‌ای نیاز است.

البته کروگر فقط به نرم‌افزارهای زیرنویس گذاری اشاره نمی‌کند بلکه به نظر وی یادگیری و کار با نرم‌افزارهای مدیریت واژگان ترجمه یا حافظه‌های ترجمه‌ای نیز لازم است چون به عقیده وی سواد کامپیوتری و فناوری در تدریس زیرنویس گذاری بسیار مهم است. در ادامه به ضرورت تدریس هنجارهای زبانی، ترکیب مهارت‌های زبانی، فنی، عمومی، مدیریتی، بیناشخصیتی اشاره می‌کند. در نهایت وی به معرفی بعضی نرم‌افزارهای زیرنویس گذاری و شیوه ارزیابی دانشجویان می‌پردازد. هرچند وی به مشکل بودن ارزیابی دانشجویان زیرنویس گذاری معتقد است اما بیان می‌کند که این ارزیابی می‌تواند در دو سطح زبانی و فنی انجام گیرد. سپس با بررسی شیوه‌های ارزیابی دانشجویان زیرنویس گذاری بر اساس مدل دیاسینتاس (۲۰۰۱) و جیمز و دیگران (۱۹۹۶) و مدل ارزیابی پیشنهادی خودش فصل را به پایان می‌رساند. در این مقاله کروگر مدرسان ترجمه چندرسانه‌ای را با مهارت‌های ترجمه در حالت کلی و زیرنویس گذاری در حالت خاص آشنا می‌کند و معتقد است که شیوه تدریس باید ترکیبی از مهارت‌های از قبیل مهارت‌های زبانی، ترجمه‌ای، فنی باشد به طوری که دانشجوی در پایان هر دوره باید با این مهارت آشنا شده

باشد و مدرسان می‌توانند با مدل‌های ارزیابی خاص در باب زیرنویس‌گذاری دانشجویان را ارزیابی کنند.

فصل پنجم (آموزش و فراگیری زیرنویس‌گذاری در محیط‌های آموزشی): خوان دیاسینتاس^۱ مقاله خود را با مقدمه‌ای در باب افزایش روزافزون مواد چندرسانه‌ای در دنیای امروز جهان آغاز می‌کند. و به عقیده وی زمانی که این مواد چندرسانه‌ای باید به زبان دیگری ترجمه گردند زیرنویس بهترین راه‌حل خواهد بود. پس آموزش مترجمان زیرنویس‌گذار ضروری خواهد بود و وجود درس زیرنویس و ترجمه از ملزومات برنامه‌های ترجمه دانشگاه‌ها باید باشد. در ابتدا وی اهداف و محتوای دوره آموزشی زیرنویس‌گذاری را بیان می‌کند. به عقیده وی در جلسه اول استاد درس باید به معرفی درس زیرنویس‌گذاری بپردازد و تفاوت آن را با دیگر انواع ترجمه‌ها مشخص کند، در واقع جلسه اول حکم مقدمه و آماده‌سازی دانشجو را دارد. بعد از آن می‌توان وارد مباحث عملی ترجمه شد. در ابتدا مباحث فنی زیرنویس سپس مباحث زبانی و ترجمه‌ای زیرنویس و در نهایت مباحث بازار و حرفه ترجمه زیرنویس به دانشجویان تدریس می‌گردد. وی شیوه آموزش (بدانید-چطور^۲) را پیشنهاد می‌کند یعنی دانشجو را با نرم‌افزار درگیر کند و خودشان کار خودشان را کنترل کنند و استاد مربوطه نقش راهنما را داشته باشد و ماهی‌گیری را یاد دهد. در ادامه وی تأکید می‌کند که مباحث نظری باید در تدریس گنجانده شود و دانشجو با مباحث نه تنها زیرنویس بلکه دیگر موارد مثل دوبله، صدای شاهد و توصیف شنیداری نیز آشنا گردند. در ادامه مباحث فنی مثل آشنایی و کار با نرم‌افزارهای معرفی می‌گردد. دانشجو باید بتواند با کمک این نرم‌افزارها زمان دقیق شروع و پایان زیرنویس‌ها را انجام دهد. در قسمت کدگذاری زیرنویس‌ها وی تمامی مباحث مربوط به مدت ماندگاری زیرنویس بر روی صفحه، طول و تعداد جملات را بیان می‌کند. در کنار بعضی مباحث تمرینات پیشنهادی نیز عرضه گردیده است. در قسمت مباحث زبانی، وی تأکید می‌کند که دانشجویان با شیوه‌های نقطه‌گذاری آشنا گردند. و از شیوه‌های کاهش به درستی استفاده کرده و از ترجمه کلمه به کلمه پرهیز کنند و محتوای اصلی کلام را در ترجمه زیرنویس انتقال دهند چون محدودیت مکانی زیرنویس‌ها اجازه تصریح در مطالب را نمی‌دهد. در انتها دیاسینتاس مقاله را با مبحث حرفه ترجمه زیرنویس می‌بندد. وی پیشنهاد می‌کند که از دانشجویان دوره‌های قبل دعوت به عمل آید تا در کلاس تجربیاتی را که

1. Jorge Díaz-Cintas
2. know-how

در بازار کار کسب کرده‌اند با دیگر دانشجویان مطرح کنند. وی همچنین پیشنهاد می‌کند که رابطه بین دانشگاه و بازار کار قوی‌تر شود در نتیجه دانشجویان می‌توانند از شبکه‌های تلویزیونی یا شرکت‌های خصوصی زیرنویس‌گذاری بازدید نمایند.

فصل ششم (آموزش زیرنویس‌گذاری به صورت آنلاین: محیط آموزشی، تکالیف و ارزیابی): در این مقاله ادوارد بارتول^۱ و پیلار اوررو^۲ به شیوه آموزش زیرنویس‌گذاری به طریق آنلاین (مجازی) می‌پردازند. تجربه آنها بر اساس دوره دوساله ترجمه چندرسانه‌ای در دانشگاه اوتونوماس دِ بارسلونا اسپانیا است که به شیوه آنلاین (مجازی) برگزار می‌گردد. در این دوره هم مباحث نظری و هم عملی تدریس می‌گردد اگرچه تأکید بروی ترجمه عملی است. درس ترجمه زیرنویس هر جلسه برگزار می‌گردد و دانشجویان هر هفته تکالیف خود را تحویل می‌دهند و هفت روز بعد نمره آنها اعلام می‌گردد. مواد آموزشی که بیشتر مواد چندرسانه‌ای هستند در قسمتی از سرور بارگذاری شده‌اند و دانشجویان می‌توانند آنها را دانلود کنند. در این واحد درسی، جلسه اول به مباحث نظری و مقدمه می‌پردازد و جلسات آتی بروی مهارت‌های فنی، زبانی و نگارشی تأکید می‌کند. در همان جلسه اول از دانشجویان درخواست می‌گردد که نرم‌افزار Subtitle Workshop را به صورت رایگان دریافت کنند تا با آن آشنا شوند. از دانشجویان خواسته می‌شود که تمامی مشکلات خود را که در هنگام کار با نرم‌افزار روبه‌رو می‌شوند در فروم (Forum) بگذارند در نتیجه مدرس درس می‌تواند مشکلات را دریافت کند اما در اغلب اوقات دیگر دانشجویان به مشکلات همکلاسی خود می‌توانند پاسخ دهند و به نوعی همکاری بین دانشجویان ایجاد می‌گردد. اما در این شیوه آموزشی، یادگیری و آموزش به صورت پرسش و پاسخ است در واقع استاد درس به صورت ویدیو کنفرانس به تدریس درس نمی‌پردازد و تمامی تعلیمات به صورت پرسش و پاسخ است و کار اصلی یادگیری به عهده دانشجو است و استاد عملاً نقش نظارت بر روند یادگیری دارد.

یکی از مشکلاتی که این گونه برنامه‌های برخط - به عقیده نویسندگان - مشکل تفاوت زمانی است چون دانشجویان از کشورهای مختلفی مثل آمریکا و آمریکای جنوبی هستند. تمرینات و تکالیف دانشجویان دو نوع است نوع اول دانشجویان را وادار به تفکر انتقادی می‌کند مثلاً قسمتی از فیلم را تماشا می‌کنند و در مورد مشکلات ترجمه‌ای آن فکر می‌کنند مثلاً ترجمه

1. Eduard Bartoll
2. Pilar Orero

لهجه‌ها، عبارت عامیانه و یا کاهش در زیرنویس به دلیل محدودیت فضا. نوع دوم تمرین‌ها شامل ترجمه عملی قسمت کوتاهی از فیلم‌ها است. هر هفته دانشجویان باید کلیپ کوتاهی از یک فیلم را ترجمه و زیرنویس کنند در مورد فیلم‌ها تنوع زیادی به کار رفته است فیلم‌هایی از قبیل مستند، تخیلی، کمدی، وسترن برای آموزش به کار می‌رود. استاد درس هم ترجمه‌های همه دانشجویان را تصحیح می‌کند و با نظراتی به دانشجویان بر می‌گرداند. به دانشجویان این فرصت داده شده است که اگر مایل هستند بر اساس نظراتی که از استاد و دیگر دانشجویان در فروم دریافت کرده‌اند به زیرنویس‌گذاری دوباره کلیپ بپردازند و دوباره آن را به استاد تحویل دهند. در این دوره دانشجویان می‌توانند دوره‌های کارآموزی هم بگذارند بر اساس مکاتبه‌های که بین دانشگاه و شرکت‌های زیرنویس‌گذاری انجام شده است دانشجویان می‌توانند برای این شرکت‌ها در اوقات فراغت خودشان به کار مشغول شوند و در ازای کاری که انجام می‌دهند بابت زیرنویس‌گذاری حقوقی را دریافت کنند. در این مقاله نویسندگان نحوه راه‌اندازی تدریس دوره‌های برخط را توضیح دادند و تجربیات خود را بر اساس دوره خود در دانشگاه اوتونوماس دِ بارسلونا به اطلاع علاقه‌مندان به رشته رساندند.

فصل هفتم (آموزش صدای شاهد: شیوه‌ای کاربردی): در این مقاله آنا ماتامالا^۱ به شیوه آموزش صدای شاهد می‌پردازد. این شیوه بر اساس دوره آموزش ارشد ترجمه چندرسانه‌ای در دانشگاه اوتونوماس دِ بارسلونا است. در ابتدای مقاله ماتامالا مباحثی را در باب موفقیت دوره کارشناسی ارشد ترجمه چندرسانه‌ای در دانشگاه مذکور بیان می‌کند. درس ترجمه صدای شاهد جزو دروس اجباری دوره کارشناسی ارشد است و همه دانشجویان ملزم به گذراندن آن هستند تأکید اصلی بروی ترجمه عملی است هرچند مباحث نظری در جلسات مقدماتی بیان می‌گردد. در این درس دانشجویان با صداگذاری به شیوه صدای شاهد آشنا می‌شوند. در این درس دانشجویان صداگذاری مستندها، مصاحبه‌ها، و غیره را یاد می‌گیرند. همچنین با شیوه‌های خاص ترجمه این شیوه مثل همگام‌سازی مخصوص صدای شاهد، همگام‌سازی با تصویر و حرکات بدن و کوتاه و خلاصه‌سازی ترجمه برای حفظ همگام‌سازی فرا گرفته می‌شود. ماتامالا یک سری مهارت‌ها را معرفی می‌کند که دانشجویان باید این گونه مهارت‌ها را تقویت کنند: اولین مهارت مهارت‌های شنیداری است چون ترجمه برای مستند یا مصاحبه‌ها اغلب بدون سناریو ارائه می‌شوند یا حتی

1. Anna Matamala

اگر سناریوی هم وجود دارد دانشجویان باید بتوانند اشتباهات سناریوها را شناسایی کنند چون اغلب این سناریوها بدون اشتباه نیستند. از مهارت‌های دیگر تصحیح اشتباهات موجود در مستند (مثلاً ارائه تاریخی اشتباه) است و مهم‌تر از همه چگونگی ترجمه واژگان بسیار تخصصی در مستندها است.

دانشجویان همچنین باید سیاق کلام مستندها و مصاحبه‌ها را درک کنند و مناسب با آن ترجمه‌ای ارائه کنند. جلسه اول به طرح مباحث نظری و ارتباط آن با ترجمه عملی می‌پردازد. در شش جلسه بعدی استاد دیگری به تدریس بر اساس وجود سناریو و عدم نیاز به تعیین زمان دقیق گفتگو می‌پردازد. در چهار جلسه بعدی مترجم حرفه‌ای به تدریس درس بر اساس نبود وجود سناریو و نیاز به تعیین زمان دقیق گفتگوها پرداخته می‌شود. سه جلسه آخر هم از مهم‌ترین و اما سخت‌ترین جلسات است و دانشجویان باید بتوانند با مواد خام و ویرایش نشده همانند خبرنگاران عمل کرده و دست به ترجمه آنها بزنند همچنین زمان دقیق گفتگوها هم تعیین کنند، این سه جلسه را مترجم حرفه‌ای تدریس می‌کند. در ادامه مائامالا به نحوه تدریس این شیوه می‌پردازد. هر جلسه حدود دو ساعت طول می‌کشد و تنها در جلسه اول مباحث نظری مطرح می‌گردد و جلسات بعد به ترجمه عملی پرداخته می‌شود و نحوه ارزیابی بر اساس حضور و غیاب و مشارکت در مباحث و همچنین تحویل سه تکلیف در دوره است. و در انتهای مقاله مائامالا نمونه تمرین‌های را ارائه می‌کند که در آن هدف تمرین، نوع فعالیت، مواد آموزش و ملاحظات منظور شده است و مدرسان می‌توانند از آن استفاده کنند. در این مقاله مائامالا به نحوه تدریس صدای شاهد در دوره ارشد با تأکید بر ترجمه عملی پرداخت و مدرسان را با شیوه تدریس صدای شاهد بر اساس تجربیات خود در دانشگاه اوتونوماس د بارسلونا آشنا می‌کند.

فصل هشتم (آموزش همگام‌سازی در دوبله: چند پیشنهاد آموزشی): در این مقاله فردریک چاومه^۱ به آموزش همگام‌سازی^۲ در دوبله می‌پردازد چون به نظر ایشان همگام‌سازی یکی از اولویت‌های تدریس در دوبله است که باید مدنظر مدرس ترجمه چندرسانه‌ای قرار بگیرد. در ابتدا وی به تعریف انواع همگام‌سازی و اهمیت آنها در ترجمه می‌پردازد. چاومه همگام‌سازی با حرکات بدن^۳ را بررسی می‌کند و شیوه‌های ترجمه‌ای از قبیل ترجمه طبیعی، جایگزینی و تکرار را

-
1. Frederic Chaume
 2. Synchronization
 3. Kinetic synchrony

برای حفظ این همگام‌سازی را پیشنهاد می‌کند. برای همگام‌سازی مخصوص دوبله^۱ وی شیوه‌های ترجمه‌ای افزایش و کاهش را پیشنهاد می‌دهد. برای لب-همگامی^۲ چاومه معتقد است که مترجم باید آن را فقط در صحنه‌هایی رعایت کند که دوربین دقیقاً روی چهره بازیگر زوم می‌کند و حرکات لب وی کاملاً مشخص است و در دیگر موارد به دلیل اینکه حرکات دهان و لب بازیگر دیده نمی‌شود نیاز به رعایت لب-همگامی نیست. برای این نوع همگام‌سازی وی شیوه‌های ترجمه‌ای تکرار، تغییر ساختار جمله، جایگزینی، کاهش و افزایش و حذف و اضافه را پیشنهاد می‌کند. در ادامه برای روشن شدن شیوه تدریس، چاومه نمونه تمرین‌های را ارائه می‌کند که در آنها نحوه رعایت همگام‌سازی را با مثال توضیح می‌دهد. در این مقاله چاومه منحصرأ به آموزش همگام‌سازی در دوبله پرداخت.

فصل نهم (تربیت مترجم برای صنعت بازی‌های رایانه‌ای): در این مقاله میگل برنل-مرینو^۳ به آموزش بومی‌سازی بازی‌های رایانه‌ای می‌پردازد. این مقاله از محدود مقالاتی است که به شیوه‌های آموزشی بومی‌سازی می‌پردازد. در ابتدای مقاله وی به معرفی و توضیح بومی‌سازی بازی‌های رایانه‌ای می‌پردازد. وی از این موضوع گلایه می‌کند که اگرچه بومی‌سازی بازی‌های رایانه‌ای از اواخر ۱۹۹۰ شروع شده است اما هنوز دانشگاه به تدریس آن نپرداخته‌اند که به عقیده وی به دلیل کمبود علاقه و وقت دانشگاه‌ها برای آن، کمبود متخصص این رشته و یا هزینه‌های بالای راه‌اندازی این رشته است. ادامه مقاله هم به توضیح و توجیه این موارد عملاً می‌پردازد.

در ادامه وی برنامه سه مرحله‌ای را پیشنهاد می‌کند که دانشگاه‌ها و مؤسسات می‌توانند برای آموزش ترجمه بازی‌های رایانه‌ای پیاده کنند. در مرحله اول انواع پروژه‌های ترجمه یعنی ترجمه دستورالعمل‌ها، بومی‌سازی ناقص و کامل آموزش داده می‌شود. در مرحله دوم استفاده از مواد متنی که به راحتی در دسترس است و آموزش آنها به راحتی انجام می‌گیرد. مثلاً اطلاعات بازی‌های رایانه‌ای در تارنماها، دستورالعمل‌های بازی‌ها، این آموزش مناسب دانشگاه‌های با بودجه پایین است. در مرحله سوم تدریس می‌تواند به شکل گروهی انجام گیرد یعنی دانشجویان در گروه‌های کوچک شروع به ترجمه بازی زیر نظر استاد می‌کنند. در نتیجه همه درگیر کار می‌شوند، ترجیحاً گروه‌ها دوفره و شامل مترجم و کنترل‌کننده کیفیت زبانی باشند. در بخش

-
1. Isochrony
 2. Lip-synchronization
 3. Miguel Bernal-Merino

آخر مقاله برنل-مرینو به شیوه ارزیابی این درس می‌پردازد. در باب ارزیابی وی تأکید می‌کند که مواد امتحانی باید به دقت انتخاب گردند و بر اساس چارچوب مواد درسی درس داده شده و تمرین شده در کلاس باشد. به عقیده وی مواد امتحانی باید قبل از امتحان ارزیابی شوند و نقاط مشکل آن مشخص گردد.

فصل دهم (آموزش ترجمه چندرسانه‌ای در اروپا: پروژه بینا-دانشگاهی): در آیین مقاله فرناندو تودا^۱ به بررسی آموزش ترجمه چندرسانه‌ای بر اساس تجربه آموزش به شیوه بین‌دانشگاهی می‌پردازد. در این شیوه اساتید و دانشجویان کارشناسی از پنج کشور اروپایی برای آموزش ترجمه چندرسانه‌ای در یک کشور مهمان گرد آمدند. کلاس‌ها شامل آموزش دوبله، زیرنویس و صدای شاهد بود و تأکید بر روی ترجمه عملی دروس بود و اساتید هم توانستند از این موقعیت استفاده کنند و به تبادل اطلاعات در تدریس بپردازند. در ادامه به مبحث تاریخچه تدریس ترجمه در اسپانیا و دانشگاه خودش می‌پردازد و وی گزارش‌هایی از تجربه تدریس بین‌دانشگاهی می‌دهد. در این شیوه هر دوره ده روزه از دوشنبه تا جمعه با شش ساعت تدریس در روز انجام شد. سه شیوه اصلی ترجمه چندرسانه‌ای یعنی زیرنویس گذاری، صدای شاهد و دوبله به علاوه بومی‌سازی تارنماها تدریس شد. در دوره اول دانشجویان با ترجمه صدای شاهد آشنا شدند تدریس به صورت کاملاً عملی انجام گرفت اگر چه جلسه اول حکم معرفی و طرح مباحث نظری مرتبط با صدای شاهد داشت. دانشجویان قسمتی از مستندی را ترجمه کردند سپس آن را با صدای خود بر روی نوار ضبط کردند و با شیوه‌های همگام‌سازی ویژه صدای شاهد نیز آشنا گشتند. در دوره دوم که دوبله تدریس شد همان تجهیزات آزمایشگاهی به کار رفت و دانشجویان ترجمه عملی خود را بر روی نوار ضبط کردند و با شیوه‌های همگام‌سازی مخصوص دوبله نیز آشنا شدند اما مشکل‌تر از دوره قبل بود چون همگام‌سازی در دوبله باید با دقت تمام و بدون هیچ کم و کاستی انجام گیرد. در دوره زیرنویس گذاری دانشجویان ابتدا با تکنیک کاهش آشنا شدند و آموختند که برای زیرنویس محدودیت فضا و زمان وجود دارد پس باید انتخاب‌های بسیار دقیق و هوشمندانه در ترجمه‌های خود داشته باشند در نتیجه اطلاعات اصلی حذف نشود. در ادامه دانشجویان با نرم‌افزارهای زیرنویس گذاری هم آشنا شدند. در این مقاله تودا تجربه تدریس بین-دانشگاهی را به اشتراک گذاشت و اینکه چطور دانشگاه‌ها می‌توانند

با برگزاری چنین دوره‌های از تجربیات یکدیگر استفاده کنند و سطح کیفیت تدریس و آموزش را بالا ببرند.

فصل یازدهم (آموزش زیرنویس‌گذاری برای افراد ناشنوا): در این مقاله جوزلیا نویس^۱ به آموزش زیرنویس‌گذاری درون زبانی یا زیرنویس برای افراد ناشنوا می‌پردازد. در ابتدای وی به تعریف این نوع زیرنویس‌گذاری می‌پردازد و اشاره می‌کند که برای گروهی از ناشنوایان که از زبان اشاره استفاده می‌کنند خواندن زیرنویس حکم زبان دوم برای آنها دارد و برای همین زیرنویس‌گذاری باید با دقت هرچه تمام‌تر و بر اساس نیاز و انتظارات مخاطبین (افراد ناشنوا) انجام گیرد. در نتیجه خواندن مطالب درباره ناشنوایان و ارتباط نزدیک با آنها داشتن به تولید زیرنویس بهتری می‌انجامد. از مهم‌ترین ویژگی‌های این درس وی به حس مشارکت اشاره می‌کند یعنی دانشجویان با یکدیگر مشارکت کنند ترجمه‌های خود را به حرفه‌های این رشته یا مخاطبین نهایی نشان دهند تا بتوانند نسخه نهایی را از جهت کیفیت کنترل و ارزیابی کنند.

در واقع برای نویسنده فرایند ترجمه از محصول ترجمه مهم‌تر است هرچند وی اذعان می‌کند که محصول ترجمه هم اهمیت خود را دارد. در ادامه وی به رسانه صوتی در متون چندرسانه‌ای تأکید می‌کند که نقش آن در ترجمه برای افراد ناشنوا پررنگ‌تر می‌شود. و تنها در صورتی ترجمه‌ای موفق به دست خواهد آمد که مترجم زیرنویس‌گذار با اصول و تکنیک‌های اصوات آشنا باشند. در ادامه وی نه توانش معرفی می‌کند که مترجمان زیرنویس‌گذار در انتهای دوره باید فرا گرفته باشند. توانش‌های شخصیتی مثل شناخت خود به عناوین میانجی‌گر، شناخت مخاطب، توانش‌های زبانی مانند شناخت متن مبدا به عنوان متن چندوجهی و یا توانش‌های فنی مثلاً یادگیری نرم‌افزارهای مربوطه و غیره. در بخش بعدی نویس نحوه تدریس این شیوه ترجمه را ارائه می‌کند که شامل چهار قسمت است. در قسمت اول دانشجویان با مباحث نظری این شیوه آشنا می‌شوند در واقع مقالات و کتاب‌های مرتبط با ترجمه برای افراد نابینا را بررسی می‌کنند. در مرحله دوم دانشجویان با بررسی ترجمه‌های انجام شده موجود در بازار آنها را بررسی می‌کنند که در واقع بخش تکمیلی مرحله قبل است. در مرحله سوم دانشجویان مهارت‌های خاص این شیوه ترجمه را یاد می‌گیرند. در این مرحله مهارت‌های خوب گوش کردن، شناسایی دقیق صداها، بررسی اهمیت صداها و یا یادگیری شیوه روایتگری صداها آموزش داده می‌شود. در این

مرحله همچنین نحوه نگارش، ویرایش، کنترل کیفیت، مهارت‌های حذف/کاهش و یا بازنویسی زیرنویس‌ها نیز تدریس می‌گردد. در مرحله نهایی دانشجویان کارهای ترجمه‌ای خود را در محیط شبیه‌سازی شده مانند محیط حرفه‌ای انجام می‌دهند یعنی گروهی کار می‌کنند و به موقع ترجمه‌های خود را تحویل مشتری می‌دهند. در این مقاله نویسنده به شیوه‌های تدریس ترجمه زیرنویس برای افراد ناشنوا پرداخت و مهارت‌های و تمرین‌های را پیشنهاد می‌کند که مدرسان ترجمه چندرسانه‌ای می‌توانند از آنها در کلاس‌های خود استفاده کنند.

فصل دوازدهم (توصیف شنیداری: تصاویر گویا می‌شوند): در این مقاله جول اسنیدر^۱ به شیوه آموزش توصیف شنیداری (ترجمه برای افراد نابینا) می‌پردازد. در ابتدا وی تاریخچه این حرفه را بررسی می‌کند که در آمریکا در دهه ۷۰ طرح آن در یک پروژه دانشجویی مطرح گردید. بعد از معرفی توصیف شنیداری و مزیت‌های آن برای افراد نابینا و همچنین بینا اسنیدر شروع به توضیح درباره آموزش مهارت‌های توصیف شنیداری می‌کند. وی بر چهار عنصر در آموزش این مهارت تأکید می‌کند که عبارتند از مشاهده، ویرایش، زبان و مهارت‌های آوایی. همان‌طور که در مقاله قبل تأکید بر مهارت‌های شنیداری دانشجویان شد در این مقاله بر مهارت‌های دیداری دانشجویان تأکید می‌شود. یعنی دانشجو باید مشاهده‌گر خوبی باشد. در مرحله ویرایش دانشجو باید بتواند اطلاعات مهم را از کم‌اهمیت جدا کند و اطلاعاتی را که ضروری هستند انتقال دهد. در مرحله بعد توصیف باید کاملاً شفاف و روشن باشد. در مرحله آخر دانشجو باید بتواند با صدایش معناسازی کند همان‌طور که نقطه‌گذاری این کار را می‌کند. در این مقاله نویسنده کمی ضعیف عمل می‌کند و به درستی شیوه تدریس و یا تکنیک‌های را ارائه نمی‌کند البته نمی‌توان زیاد خرده گرفت چرا که نویسنده از ایالات آمریکا است و به ادعای وی در ایالات متحده با آنکه زادگاه توصیف شنیداری است تدریس آن انجام نمی‌گیرد و نکته دیگر این است که در زمان نگارش این مقاله مقوله توصیف شنیداری هنوز توجه پژوهشگران زیادی را به خود جلب نکرده بود.

فصل سیزدهم (کاربرد مواد چندرسانه‌ای زیرنویس شده برای آموزش زبان‌های خارجی): در این مقاله خووان دیاسینتاس و فرناندز کروز^۲ در مورد کاربرد فیلم‌های زیرنویس‌دار در کلاس‌های تدریس زبان خارجه بحث می‌کنند. در ابتدا بحث کاربرد زیرنویس را مطرح می‌کنند

1. Joel Snyder

2. Marco Fernández Cruz

که چطور می‌تواند هم به یادگیری زبان خارجه کند و هم افراد دیگر همچون افراد مهاجر و کودکان را درگیر یادگیری خواندن نماید. در ادامه با مرور پیشینه تحقیق‌های انجام گرفته در رشته آموزش زبان‌های خارجه به بررسی کاربرد زیرنویس می‌پردازند. با مرور چند مقاله به این نتیجه می‌توان رسید که وجود زیرنویس‌های بین زبانی می‌تواند مهارت‌های شنیداری و خواندن زبان‌آموزان را تقویت کند. و همچنین زیرنویس درون زبانی نیز مهارت‌های گفتاری دانشجویان را نیز تقویت می‌کند. در ادامه آنها به بررسی نقش زیرنویس‌های بین زبانی (ترجمه از یک زبان به زبان دیگر) می‌پردازند که تحقیقات نشان می‌دهد این نوع زیرنویس هم برای یادگیری زبان دوم بسیار مفید است تحقیقات همچنین نشان داده‌اند که زیرنویس معکوس (از زبان مادری به زبان خارجه) هم نقش بسیاری مفیدی در یادگیری زبان خارجه دارد.

فصل چهاردهم (زیرنویس‌های بین زبانی با اهداف ویژه: وسیله‌ای برای تقویت مهارت یادگیری زبان دوم): در این مقاله ماریا پاوسی^۱ و الیسا پرگو^۲ به بررسی نقش زیرنویس بین زبانی (ترجمه‌ای) در آموزش زبان دوم می‌پردازند. این مقاله داده محور نیست و همانند مقاله قبل نویسندگان به مرور یافته‌های پیشین می‌پردازند. نویسندگان اشاره می‌کنند که هر نوع فیلم و مواد چندرسانه‌ای برای یادگیری زبان دوم مناسب نیست و در انتخاب مواد آموزشی چندرسانه‌ای به متغیرهایی از قبیل شیوه روایت فیلم، یکدستی سبک، لهجه استاندارد زبان فیلم و غیره باید در نظر گرفته شود. به عقیده نویسندگان زیرنویس‌های به کار رفته برای کلاس‌های درسی زبان دوم باید دست‌کاری شوند یعنی مناسب با محیط و شرایط درسی شکل یابند مثلاً یعنی ترجمه تقریباً تحت‌اللفظی انجام شود که زبان‌آموز بتواند هم‌زمان با خواندن زیرنویس کانال صوتی (صدای شخصیت‌ها) را نیز دنبال کند. در باب شیوه‌های خاص زیرنویس‌گذاری‌های بین زبانی مثل شیوه کاهش و حذف نویسندگان معتقدند این مورد برای زبان‌آموزان در سطوح پیشرفته مناسب است تا دانشجویان در سطوح ابتدایی. و شیوه ساده‌سازی (شیوه ترجمه‌ای) باید در سطوح ساختاری انجام شود نه در سطوح واژگان.

فصل پانزدهم (کاربرد آموزشی فیلم‌های زیرنویس شده در آموزش زبان‌های خارجی): در این مقاله نیز وارا لوسیا سانتیاگو آراؤجو^۳ نیز به نقش زیرنویس در آموزش زبان‌های خارجی از

-
1. Maria Pavesi
 2. Elisa Perego
 3. Vera Lúcia Santiago Araújo

طریق پژوهشی طولانی مدت می‌پردازد. اما این پژوهش داده محور است و صرفاً متکی به پژوهش‌های پیشین نیست. در این مقاله نویسنده به بررسی سودمندی زیرنویس‌های بین زبانی در کلاس‌های آموزش زبان خارجی به طریقی هم کیفی و هم کمی می‌پردازد. پژوهش در دو گروه آزمایشی الف و ب و دو گروه کنترلی دیگر انجام گرفت گروه‌های آزمایشی در معرض تماشای زیرنویس در کلاس‌های آموزش خود بودند و گروه‌های کنترلی بدون زیرنویس به یادگیری زبان پرداختند. برای گروهی که زبان دوم را در سطوح پایین یاد می‌گرفتند زیرنویس بین زبانی به کار رفت و برای گروه پیشرفته زیرنویس درون زبانی استفاده شد. آزمون‌هایی در اولین و آخرین جلسه هر ترم انجام می‌شد. در نهایت که بخش گفتاری و شنیداری دانشجویان ارزیابی شد، نتایج نشان داد که بخش گفتاری دانشجویان نسبت به بخش شنیداری بیشتر تقویت شده است.

در حالت کلی سه مقاله آخر که به بررسی نقش مواد چندرسانه‌ای در کلاس‌های آموزش زبان خارجه می‌پردازند می‌توانست حذف گردند چون خواننده این کتاب به دنبال شیوه‌های آموزش ترجمه چندرسانه‌ای است و عموماً مدرسان ترجمه هستند تا اینکه مدرسان زبان‌های خارجی باشند. و این معقوله کاربرد مواد چندرسانه‌ای چه از نوع ترجمه‌ای یا غیرترجمه‌ای می‌تواند در کتاب دیگری مفصلاً مورد بحث و پژوهش قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

افزایش روزافزون مواد چندرسانه‌ای در این عصر تکنولوژی نیاز به ترجمه را دوچندان کرده است. نتیجتاً تربیت مترجمان کارکشته می‌تواند ارتباطات و مکاتبات بین ملل مختلف را به بهترین شکل صورت دهد. شاید برخلاف مترجمان ادبی که عموماً بر اساس تجربه و بدون هیچ‌گونه آموزش دانشگاهی مترجم می‌شوند، در مورد ترجمه چندرسانه‌ای نتوان چنین مبحثی را مطرح کرد چرا که توالش‌های موردنیاز مترجمان چندرسانه‌ای بسیار بیشتر از مترجمان ادبی است و آموزش در سطح دانشگاهی می‌تواند به کارآموزان ترجمه در فرصت کوتاهی تمامی این توالش‌های ترجمه را آموزش دهند و کیفیت ترجمه مواد چندرسانه‌ای را بالا ببرند. با این سرعت بالای توسعه و پیشرفت در جهان، مراکز آموزشی بهترین فضا برای آموزش مترجم چندرسانه‌ای در دوره‌های کوتاه مدت هستند.

این کتاب بهترین فرصت را برای مدرسان ترجمه چندرسانه‌ای فراهم می‌سازد تا بتوانند از تجربیات محققین و مدرسان برجسته ترجمه چندرسانه‌ای بهره کافی را ببرند و سطوح آموزش دانشگاه‌های خود را ارتقاء دهند تا شاید مترجمان لایق برای بازار کار تربیت گردند. در ایران دو کتاب برای آموزش ترجمه چندرسانه‌ای تألیف یا گردآوری شده است. اولین کتاب «ترجمه نوار و فیلم» مخصوص دانشجویان پیام نور تألیف جعفری‌گهر (۱۳۹۰) که کتابی کاملاً نامناسب برای تدریس و آموزش ترجمه چندرسانه‌ای است، و دیگر کتاب «درس‌نامه ترجمه چندرسانه‌ای برای دانشجویان دانشگاه» است که شریفی‌فر و فردوسی (۲۰۱۱) کار تألیف و گردآوری آن را بر عهده گرفته‌اند این کتاب‌ها هم داری ضعف‌های بسیاری است هر چند نویسندگان در مقدمه بیان می‌کنند که هدف کتاب پوشش مباحث نظری ترجمه چندرسانه است اما منابع مورد استفاده بسیار کهنه و قدیمی هستند عملاً دانشجوی نمی‌تواند بهره کافی از آن ببرد و قسمت دوم کتاب به مباحث عملی ترجمه می‌پردازد مثلاً به آموزش و یادگیری نرم‌افزارهای ترجمه چند رسانه اشاره نشده است و به مهم‌ترین مباحث مانند همگام‌سازی کمتر اشاره شده است و ما بحث نظری و عملی ترجمه مستند یا صدای شاهد، بازی‌های رایانه‌ای یا ترجمه برای افراد ناشنوا و نابینا در کتاب پیاده نشده است.

در کتاب آموزش چندرسانه‌ای مهم‌ترین شیوه‌های ترجمه چندرسانه‌ای یعنی دوبله، زیرنویس، صدای شاهد، بومی‌سازی بازی‌های رایانه‌ای، ترجمه برای افراد ناشنوا و نابینا بیان گردیده است. ایران نیز از جمله کشورهایی است که در آن تمامی این شیوه‌های ترجمه کاربرد دارد هرچند با تأکید بیشتر بر دوبله و صدای شاهد. اما به عقیده خوش‌سلیقه و عامری (۲۰۱۵) مدرسان ترجمه چندرسانه‌ای در ایران از توانش کافی در باب ترجمه چندرسانه‌ای برخوردار نیستند و نتیجتاً به عقیده آنها مصرف‌کنندگان و حرفه‌ای‌های ترجمه چندرسانه‌ای از جمله مدیران دوبلاژ از کارهای مترجمان راضی نیستند که تمامی اینها به کمبود مدرس حرفه‌ای برای آموزش ترجمه چندرسانه‌ای برمی‌گردد. پس این کتاب می‌تواند این فاصله و ضعف را تا حدودی پر کند.

البته کتاب دارای ضعف‌هایی هم هست مثلاً سه فصل آخر کتاب هیچ‌گونه ارتباطی با آموزش ترجمه چندرسانه‌ای ندارند و صرفاً کاربرد مواد چندرسانه‌ای مثل زیرنویس را در آموزش زبان‌های خارجی نشان می‌دهند. از جمله ضعف‌های دیگری که می‌توان بر کتاب گرفت این است که به ترجمه مواد فرهنگی در ترجمه چندرسانه‌ای اشاره‌ای نشده است و مباحث تدریس بیشتر محور فنی و حرفه‌ای به خود گرفته است. در حالت کلی امتیازات کتاب بسیار بیشتر از ضعف‌های آن

هست. البته مخاطبین این کتاب تنها مدرسان ترجمه چند رسانه نیستند و دانشجویان تحصیلات تکمیلی نیز می‌توانند به عنوان منبع کمکی برای آشنایی بیشتر با مباحث نظری و عملی تدریس ترجمه چندرسانه‌ای از این کتاب استفاده کنند. این کتاب همچنین می‌تواند به عنوان منبع اصلی درس آموزش ترجمه چندرسانه‌ای در دوره دکتری اطلاعات ترجمه در گرایش ترجمه چندرسانه‌ای مورد استفاده دانشجویان و اساتید قرار گیرد چون در سرفصل دروس دکتری تدوین شده در ایران برای مطالعات ترجمه گرایش ترجمه چندرسانه‌ای نیز تأسیس گردیده است و یکی از دروس اصلی و اجباری این گرایش «روش‌های تدریس ترجمه چندرسانه‌ای» است (صادقیه، ۱۳۹۳) در نتیجه دانشجویان دکتری می‌توانند با شیوه‌های تدریس آن آشنا گردند و از تجربیات این کتاب در کلاس‌های درسی آینده خود بهره ببرند. کتاب تا حدودی می‌تواند به عنوان منبعی خودآموز نیز استفاده شود در نتیجه کسانی که در دانشگاه ترجمه چندرسانه‌ای را به خوبی فراگرفته‌اند می‌توانند از کتاب به عنوان منبع کمکی استفاده کنند چرا که همراه کتاب لوح فشرده هم وجود دارد که تمرینات پیشنهادی و نرم‌افزارهای موردنیاز در آن جای گرفته است. دانشجویان مترجمی دانشگاه پیام‌نور که اصولاً به شیوه خودآموز و از راه دور آموزش می‌بینند نیز می‌توانند از کتاب استفاده کنند و چون کتاب ترجمه چند رسانه تألیف شده برای دانشجویان پیام نور دارای ضعف‌ها و کاستی‌های بسیاری است و به بحث ترجمه فیلم به شکلی بسیار نامناسب می‌پردازد (خوش‌سلیقه و عامری، ۲۰۱۵).

منابع

- جعفری گهر، منوچهر (۱۳۹۰). ترجمه نوار و فیلم، تهران: انتشارات پیام نور.
- صادقیه، حمید (۱۳۹۳). دروس دوره دکتری تخصصی مطالعات ترجمه. برگرفته در ۱۹ بهمن ۱۳۹۳ از: <http://www.translationstudies.ir/cms/fa/departement-fa/post-graduate-studies/list-of-phd-courses>
- Bartolomé Hernández, A. I., & Mendiluce Cabrera, G. (2005). New trends in audiovisual translation: The latest challenging modes. *Miscelánea*, 31, 89–103.
- Chaume, F. (2013). Research path in audiovisual translation: The case of dubbing. In C. Millán & F. Bartrina (Eds.), *The routledge handbook of translation studies* (pp. 288-302). Abingdon, England: Routledge.

- Díaz-Cintas, J. (2013). Subtitling: Theory, practice and reserach. In C. Millán & F. Bartrina (Eds.), *The routledge handbook of translation studies* (pp. 273-287). Abingdon, England: Routledge.
- Díaz-Cintas, J. (Ed.). (2008). *The didactics of audiovisual translation*. Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins.
- Díaz-Cintas, J., & Remael, A. (2007). *Audiovisual translation: Subtitling*. Abingdon, England: Routledge.
- Díaz-Cintas, J., Matamala, A., & Neves, J. (2010). Media for all: New developments. In J. Díaz-Cintas, A. Matamala & J. Neves (Eds.), *New insights into audiovisual translation and media accessibility: Media for all 2* (pp. 11-22). Amsterdam, The Netherlands: Rodopi.
- Gambier, Y. (2003). Screen transadaptation: Perception and reception. *The Translator*, 9(2), 171-189. doi: 10.1080/13556509.2003.10799152
- Gambier, Y. (2013). The position of audiovisual translation studies. In C. Millán & F. Bartrina (Eds.), *The routledge handbook of translation studies* (pp. 45-59). Abingdon, England: Routledge.
- Gambier, Y. (2014). Changing landscape in translation. *International Journal of Society, Culture & Language*, 2(2), 1-12 .
- Gottlieb, H. (1992). Subtitling – a new university discipline. In C. Dollerup & A. Loddegaard (Eds.), *Teaching translation and interpreting* (pp. 161-170). Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins.
- Hillman, R. (2011). Spoken word to written text: Subtitling. In K. Malmkjær & K. Windle (Eds.), *The Oxford handbook of translation studies*. Oxford, England: Oxford University Press.
- Khoshsaligheh, M., & Ameri, S. (2015). *Curriculum in English audiovisual translation in Iran: Justification and proposal*. Paper presented at the The First Conference in Challenges in Foreign Language Teaching in Iran, Sabzevar, Iran .
- Munday, J. (2012). *Introducing translation studies: Theories and applications*. Abingdon, England: Routledge.
- Nord, C., Khoshsaligheh, M., & Ameri, S. (2015 - in press). Socio-Cultural and Technical Issues in Non-Expert Dubbing: A Case Study. *International Journal of Society, Culture & Language*, 3(1).
- Orero, P. (2004). Audiovisual translation: A new dynamic umbrella. In P. Orero (Ed.), *Topics in audiovisual translation* (pp. vii-xiii). Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins.
- Orero, P. (2009). Voice-over in audiovisual translation. In J. D. Cintas & G. Anderman (Eds.), *Audiovisual translation: Language transfer on screen* (pp. 130-139). Basingstoke, England: Palgrave MacMillan.
- Pérez-González, L. (2007). Intervention in new amateur subtitling cultures: A multimodal account. *Linguistica Antverpiensia*, 6, 67-80 .

- Pérez-González, L. (2009). Audiovisual translation. In M. Baker & G. Saldanha (Eds.), *The routledge encyclopedia of translation studies* (pp. 13-20). Abingdon, England: Routledge.
- Pérez-González, L. (2012). Amateur subtitling as immaterial labour in digital media culture: An emerging paradigm of civic engagement. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 19(2), 157-175. doi: 10.1177/1354856512466381
- Pérez-González, L. (2014). *Audiovisual translation: Theories, methods and issues*. London, England: Routledge.
- Sharififar, M., & Ferdowsi, S. (2011). *A textbook of audiovisual translation for university students*. Kerman, Iran: Academic Center for Education, Culture and Research.
- Snell-Hornby, M. (1998). *Translation studies: An integrated approach*. Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins.